

4. Ігнатенко Н.В. Особливості становлення та розвитку вітчизняної методики навчання історії у ХХ столітті / Ігнатенко Н.В. // Наукові записки. Серія: педагогіка. – 2013. – № 2. – 235с.
5. Історія педагогіки: курс лекцій. Навчальний посібник / К., 2004. – 171 с.
6. Поліщук Ю. Й. Методика викладання історії в школі: курс лекцій / Ю. Й. Поліщук. – Тернопіль: ТДПУ, 2003. – 164 с
7. Пометун О. Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: А.С.К., 2004. – 192 с.
8. Порадник з соціального виховання для дітей. – Харків., 1921. – 316 с.
9. Постанови партії та уряду про школу. – К.: Рад. школа, 1947. – 201 с.
10. Сингалевич С. Обществоведение в трудовой школе / С. Сингалевич. – М.: Рабпрос, 1925. – 36 с.
11. Смагін І. Підручникотворення у 20-30-ті рр. ХХст. / І. Смагін // Історія України / правознавство 2011. – № 12(березень). – 37с.
12. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України). – Ф. 166. – Оп. 3. – Спр. 554. – Арк. 179.
13. ЦДАВО України. – Ф. 166. – Оп. 4. – Спр. 217. – 230 Арк.
14. ЦДАВО України – Ф. 166. – Оп. 4. – Спр. 352. – 244 Арк.
15. ЦДАВО України. – Ф. 166. – Оп. 4. – Спр. 363. – 320 Арк.

Аннотація

В статье определены особенности перестройки школьного образования в УССР в контексте перехода к комплексной системе обучения и формирования советских подходов к изучению исторического материала в 1920-х гг... Отражено изменение идеологического содержания и ценностных ориентиров исторического образования в результате внедрения в структуру учебно-воспитательного процесса дисциплины "обществоведение".

Ключевые слова: школьное образование, историческое образование, школьное обществоведение, комплексная система, содержание учебы, комплексные программы, общественно-политическое воспитание.

Annotation

In the article the features of alteration of school education are certain in Ukraine in the context of passing to the complex departmental and forming of the soviet going teaching near the study of historical material in 1920th pp... The change of ideological maintenance and valued reference-points of historical education is reflected as a result of introduction in the structure of educational-educator process дисципліни- social "science".

Keywords: school education, historical education, school social science, complex system, maintenance of studies, complex programs, social and political education.

РОЗВИТОК ПЕРІОДИЧНОЇ ПРЕСИ НА ХАРКІВЩИНІ В 20-Х РР. ХХ СТ.

Стаття присвячена актуальній в науковому сенсі проблемі розвитку періодичної преси у тогочасній столиці УСРР, своєїрідної духовної скарбниці подій і фактів. Автором висвітлено, в яких умовах розвивалася харківська періодика та її вплив на розвиток національного відродження.

Ключові слова: столичні газети, періодична преса, пресознавство, історичне джерело.

Одночасно зі становленням періодичної преси в підрадянській Україні, розвивалися всі столичні харківські видання. В 1920-х рр. небаченого досі розмаху набрав розвиток періодичної преси Харкова, почала виходити велика кількість газет та журналів, збільшилися тиражі, змінилася типологія преси, розповсюджувалася іншомовна періодика. Розповсюдження друкованих видань завжди вважалося одним із першочергових завдань комуністичного режиму, для реалізації якого кошти виділялися систематично.

Із здобуттям державної незалежності України зацікавленість вчених до української преси надзвичайно зростає. Наразі існує ряд праць присвячених даній проблематиці, серед яких слід виділити дослідження В. Гутковського, А. Завадовського, О. Коляструк, О. Коновця, І. Крупського, М. Нечиталюка, М. Романюка, Г. Рудого, Н. Сидоренка, О. Сидоренка.

Мета статті висвітлити розвиток періодичної преси на Харківщині в 20-х роках ХХ ст.

В 20-х рр. ХХ ст. харківські газети знаходилися у стані глибокого занепаду, як технічного, так і організаційного характеру. Це пов'язано з майже повною відсутністю працівників газетної та видавничої справи, а також недостатньої практики. Проблеми розвитку столичної преси пов'язані також з політичною цензурою та браком коштів. Харківська газетна періодика була не в змозі професійно використовувати матеріали центральних газет та інших видань. В зв'язку з критичним станом харківських видань, підвідділ преси ЦК КП(б) У випускає бюлетень «Неделя», в якому містить чіткі матеріали по оформленню газет та її рубрик: по радянським республікам, про пресу, важливі декрети і т.д.[1, с. 7].

Головними завданнями в розвитку столичної преси було поліпшення газет, збільшення числа передплатників, залучення селян і працівників до вдосконалення газет, покращення роботи робітників харківського руху. Столична

харківська преса мала бути зразком для провінційної періодики, оперативно подавати інформацію, мати різні відділи та жанри. Шлях розвитку харківської періодичної преси відбувався вкрай складних умовах. Газетна мова не була «читабельною» та зрозумілою для читача. Преса визнавала, що професійних журналістів надзвичайно мало, мова більшості газет «дубова» і для подолання цих проблем потрібно відкрити курси журналістики [2].

Головною умовою культурного розвитку УСРР, було покращення місцевих газет, в першу чергу масову селянську дешеву газету. Вона мала слугувати для зв'язку з селянством та містити цікаві матеріали [3, с. 1]. В 1927 р. значно зросла кількість масових робітничих і селянських газет (селянських газет було в 1925 р. – 19, в 1926 – 34 і в 1927 р. 42; робітничі газети за ці ж роки зросли з 7 до 14 і до 19). Зникли газети робітничо-селянські, мішаного типу, як мовою так і за змістом. Особливе місце в пресі посідала масова газета. За винятком 10 великих загальнополітичних, виходило 79 масових газет – робітничих та селянських [4, с. 3].

За даними відділу преси ЦК КП(б) У, газетна справа України надзвичайно стрімко розвивалася. Основний читач газет – працівник та селянин, яких обслуговує 2 типи газет – робітнича масова та селянська масова газети. Зміст та зовнішній вигляд покращувався. Газета стала доступною читачу та значно подешевшала [5, с. 5]. Загалом, газети мали три групи ознак: а) партійні, в яких чітко проводилася партійна лінія; б) масові, які обслуговували населення в умовах нової економічної політики; в) масові робітничі та селянські газети, без партійної приналежності, але ті, що обслуговують широкі робітничі та селянське населення [6, с. 29].

Одними з найпопулярніших харківських газет були «Радянське село» та «Селянин Харківщини», які поступово збільшували свої тиражі, перемагали фінансові труднощі, налагоджували зв'язок з селянським читачем. Це безперечно було досягненням харківських селянських газет. В резолюції по докладу редакції газети «Селянин» 1926 р., її зміст та роботу було визнано відмінною і прийнято перейменувати газету в «Селянин Харківщини» [7, с. 37]. В 1928 р. газета зазнала фінансових труднощів у зв'язку з розповсюдженням її по 15 копійок в місяць за 12 номерів, що було дешевше ніж використаний папір на газету(щоденна харківська газета в середньому коштувала 40 копійок). Пропонувалося скоротити випуск газети з 3-х разів на тиждень до двох, що могло негативно відгукнутися на

переплаті газети селянином. Загалом, вирішено підвищити ціну газети до 20 копійок та випускати її 3 рази на тиждень [8, с. 55].

Найбільш характерним і важливим проявом зв'язку газет з широкими читацькими масами стала участь у пресі робітничих і селянських кореспондентів (робсількорів) [9, с. 4]. З розвитком харківської періодичної преси надзвичайно широкого розмаху набув робсількорівський рух, який згодом набрав яскравого громадсько-політичного значення. Робсількори брали активну участь у житті харківських газет та були важливим чинником становлення радянської преси. Щодо стану робкорівського руху на Харківщині, то, безперечно, він характеризувався його розвитком. Загалом робкорів міста Харкова близько 10 тисяч чол., в Харкові видавалося 400 стінних газет, з яких друкованих 90. Харків мав 70 цехових газет і три щоденні цехові [10, с.12]. Зокрема, харківський «Комуніст» в 1926 р. мав 516 робкорів, з яких українською мовою писали 216 чол., решта російською. В переважній більшості в столиці від 78 робкорів у березні 1926 р. було отримано 12 дописів українською мовою і 18 російською, в квітні відповідно 18 та 16 [11, с. 4].

Редакції надавали можливість друкуватися працівникам та селянам у газетах, їх інформаційно-пресова діяльність була важливим зв'язком між газетою та селянами. В 1925 р. харківська преса повідомляла, що в Україні 25 тисяч сількорів, які своїми дописами в газетах висвітлювали події на фабриках, заводах, цехах, районах, селах та хуторах [12]. Однак, серед дописів сількорів спостерігаються і неправдиві звинувачення. Так, в 1926 р. у харківську газету «Праця» було надіслано 6856 листів з села, з них 800т відправлено на розслідування. Відкритих переслідувань сількорів три, з них двоє постали перед судом. Як бачимо, справа з розслідувань сількорських листів знаходилася у кепському стані. Партійні директиви про уважне ставлення до селянських дописів не виконувалися [13, с. 157].

Втім, у тогочасній харківській пресі можна знайти чимало свідчень досить високого авторитету робсількорів та їх вплив на розвиток періодики. Так, на сторінках харківських видань навіть звучали заклики про створення україномовного журналу для сількорів, головним завданням якого було виховувати кадри нових журналістів [14]. В 1927 р. відділ преси ЦК КП(б)У ухвалив видавати у Харкові журнал «Робкор України» при газеті «Комуніст» [15, С. 1]. та «Сількор України», які з 3 травня 1928 р. припиняють своє існування як самостійні видання і об'єднуються в новий журнал

«Робсількор». Ця подія мала велике значення для робкорівського руху Харкова. Якщо в 1927 р. у Харкові було 200 редколегій, то у 1928 р. вже 300, об'єднуючи навколо себе понад 5.000 робкорів [16, с. 8]. Журнал «Робсількор» став центром керівництва робсількорівським рухом в Україні. В 1929 р. тираж журналу був 6.000 примірників, з них Харківщина мала лише 600, з них по місту 451, а в окрузі – 149. За допомогою столичних харківських партійних організацій, органом якої був «Комуніст» це були значні досягнення[11, с. 5].

Характерними для 1920-х рр. став специфічний тип преси – друковані стінні газети, які стихійно виникали майже на кожному підприємстві і на селі. Вони були великого формату і друкувалися з одного боку паперового аркуша, їх розклеювали подібно до афіш. Більшість з цих газет пізніше стали багатотиражками[17,с. 4]. Так, небаченого досі розвитку у Харкові набули стінні газети, які тисячами щодня виходили в цехах, по установах, в школах, в клубах, театрах. Перша щоденна стінна газета у Харкові почала виходити на заводі «Серп і молот»[18, с 4].Найбільше їх було саме у Харкові, адже у столиці знаходилося більше 100 підприємств та більше 100 стінних газет. Наприклад, на заводі «Електросила» стінні газети виходили щодня, а іноді, навіть, друкувалися у друкарнях[19]. В 1926 р. переважна більшість стінних газет була переведена на українську мову[20, с. 62].

Стінні газети Харкова переважно призначалися для селянства, найчастіше випускалися в період сільськогосподарських кампаній. Велику увагу приділяли зовнішньому вигляду газети: шриффт великий, розмір газети напіврояльний, тираж – 2 тис. примірників. Так, за вересень 1922 р. у Харкові вийшли стінна газета «Наш посев» – 6 номерів, 12 тис. примірників та «Сельская жизнь» – 7 номерів, 14 тис. примірників. Випуск газет відбувався переважно у неділю[21, с. 70].

Перед редколегіями ставились єдині вимоги щодо тематики та оформлення стінних газет, а саме: стінгазета повинна звертати увагу на стан підприємства(ремонт, сировина, паливо), виконання виробничих програм, виплату зарплати, взаємовідносини між заводоуправлінням та завкомом. Сторінки її повинні заповнюватись головним чином питаннями життя заводу, побутом робітників і т. п. Можна констатувати, що вже у цей час у всіх містах України не було підприємства чи установи, де б не існувало стінгазети. За приблизними підрахунками, навколо стінних газет зосереджувалося понад 70 тис. стінкорів. У середині 20-х рр. містами

України прокочується організована відділами агітації та пропаганди хвиля різного роду виставок, конкурсів, оглядів стінгазет. У Харкові основною метою подібної виставки стала «...перевірка стінгазет району щодо виконання ними поставлених виробничих завдань»[22, С. 34-36].

Важливий етап розвитку харківської періодичної преси пов'язаний із так званою «українізацією» 1920-х рр., коли Україна вже була «радянською союзною республікою». Україномовна преса переживала небачене досі відродження, її кількість стрімко зростала, українізувалися російські видання. В ті роки українська преса, вочевидь, уперше увійшла в повсякденний побут широких верств населення України, стала справді явищем популярної культури. Якщо тираж харківської газети «Комуніст» (органу ЦК КП(б)У) 1930 р. досяг 122 тисяч примірників, а газети «Вісти» та «Пролетар» мали накладі відповідно 90 і 79 тисяч примірників, то газета «Радянське село» виходила тиражем 600 тисяч примірників. Це означало, що наймасовішим споживачем преси було селянство[23, С. 68].

В липні 1925 р. ЦК КП(б) У ухвалило реорганізувати в республіканську газету «Радянське село» – в орган ЦК КП(б) У з перенесенням видання у місто Харків не пізніше 15 серпня 1925 р.[24, с. 103]. У перші місяці харківського періоду тираж газети становив 165 тисяч примірників. Щодня до редакції надходило близько 500 листів. Часто на сторінках «Радянського села» виступали Г. І. Петровський, В. Я. Чубар, М. О. Скрипник, П. П. Любченко, П. П. Постишев та інші діячі партії та уряду[25, С. 85].

У вересні 1925 р. за постановою ЦК КП(б)У було українізовано 7 харківських газет, які друкувалися «місцевою мовою», а також було узгоджено випуск нових газет українською мовою[26]. Загалом, досліджуючи мову часописів, з'ясовано, що більшість газет друкувалися українською мовою, особливо з 1923 р.

Для розповсюдження і забезпечення населення періодичною пресою у Харкові було відкрито 3 районних та 1 центральний магазини, а також мережу кіосків[27, с. 4].

Популярними харківськими центральними газетами були «Вісти ВУЦВК» та «Комуніст». Ці видання за розміром друкованих звітних матеріалів та кількістю різних повідомлень посідали перше місце в УСРР. Звичайно, всі важливі події, які розглядалися в московській пресі, безпосередньо відбивалися у харківських провідних газетах.[28, С. 9]. «Вісти ВУЦВК» засіданням Президії ВУЦВК від 13 квітня 1921 р. було ухвалено

друкувати виключно українською мовою»[29, с. 72]. «Комуніст» же, виходив російською мовою, а з 16 червня 1926 р. його було українізовано. Українізація «Комуніста» стала переломним моментом в розвитку національно-культурного будівництва України. Саме з того моменту швидкими темпами відбувається процес розвитку української культури, а особливо преси. Найкращим показником того, як швидко відбувається українізація можна прослідкувати завдяки зросту тиражів газети «Комуніст»: з 28 тис. примірників в середньому за 1926 – 1927 рр. до 430 тисяч примірників в 1932 р., тобто більше, ніж в 15 разів[30, с. 153]. Пленум ЦК КП(б) У констатував, що українізація «Комуніста» стала одним з найсприятливіших факторів в справі переведення в життя національної політики партії, охоплення її впливом широких українських робітничих та селянських мас, радянського будівництва української культури. ЦК ставив перед партією завдання впродовж 1926 року довести тираж центрального органу «Комуніст» принаймі до 75 тисяч примірників[31, с. 12-14]. Втім, одразу після українізації «Комуніста» її тираж впав до 36 тисяч примірників, 16 червня 1926 року до 28 тисяч, а в вересні 1927 р. до 24 тисяч і це був найнижчий показник падіння тиражу. Згодом, почалося повільне підвищення: січень 1928 р. – 28 тисяч, березень – 40 тисяч, а в червні 1928 р. – 48.500 тисяч. Щодо Харкова, то тираж «Комуніста» виглядав так: до українізації – 20.600, липень 1926 р. – 11.250, липень 1927 р. – 4.315, липень 1928 р. – 6.000, травень 1929 р. – 12.405 прим. Крім того, роздріб по місту становив 2.000 примірників. Отже, харківський «Комуніст» ще не досягнув рівня тиражу, що перед українізацією[32, с. 4]. Щодо стану розповсюдження газети «Комуніст» у Харкові, то на 15 жовтня 1927 р. постанову ОПК про збільшення переоплати на газету не виконано. Пропонувалося провести спеціальні наради з партійцями та позапартійними по великим підприємствам, де спостерігалось зниження тиражу газет[33, с. 2].

В 20-х рр. ХХ ст. у Харкові виникли численні періодичні видання – газети, журнали, альманахи, бюлетені, інформаційні листки, періодичні збірники. Водночас відбувся процес створення масових політичних, художніх, наукових, технічних та інших журналів. Харківська періодична преса надзвичайно урізноманітнилась впродовж 1920-х рр. За своїм змістом періодичні видання відображали провідні питання сучасності, розкривали перед читачами розвиток науки, техніки, сільського господарства, освіти,

військової справи, мистецтва, партійну, профспілкову роботу, антирелігійну діяльність[34, С. 226].

Як свідчить аналіз, наприкінці 1920-х років в республіці помітно починає зростати потенціал радянської української преси. Засновуються нові видання, українізуються російські. З-поміж них виділимо загальноукраїнську масову газету «Вісти ВУЦВК». Крім добре налагодженого інформаційного відділу, в ній були широко представлені наука, освіта, література, мистецтво, бібліографія. Чимало сприяв підвищенню інформативності та змісту газети, її популярності редактор, відомий український діяч і поет, боротьбист Василь Блакитний (справжнє прізвище Елланський). Також популярними українськими виданнями, що виходили у Харкові були «Комуніст» та «Селянська правда». Окрім оглядів партійного руху на місцях, сторінки видань містили популярні статті на тему громадсько-політичного та культурно-освітнього характеру. Помітне місце серед них займали проблеми впровадження української мови, освіти, культури[35, С. 36].

Загальна кількість центральних україномовних газет, які видавалися у Харкові налічує 37 назв. Загалом, у Харкові з 1921 – 1925 рр. виходила 131 назва газет. У Києві ж, наприклад, в цей самий період виходило 78 назв, тобто майже в 2 р. менше. А в період 1926 – 1929 рр. у Харкові вже виходило 253 назви газет, і це найвищий показник на території УСРР. Отже, в період 1920-х рр. харківська газетна преса стрімко зростає, відбувається розширення мережі газет і журналів.

Станом на 1 жовтня 1926 р. в УСРР виходило 83 центральних газети, а 1 жовтня 122. Значний зріст кількості досягнуто завдяки стінним газетам. Загалом, 35 стінних газет були зареєстровані Книжковою палатою, друкуючи за раз 127 тисяч примірників[36, С. 92].

Журнальна література в 1925 р. набула широкого розвитку. Преса Харкова констатувала факт зростання української періодики. Безперечно, Харків, займав перше місце з розповсюдження журналів по території України. Тогочасна харківська періодика містила публікації про передплату періодичних видань. Зокрема, це були невеликі дописи або листи. Якщо на початку 1920-х рр. журнали передплачували здебільшого інституції та організації, то в середині 1920-х рр. переважали передплатники різних станів, професій та поодинокі особи. Так, виділялися журнали: сільськогосподарські та природничі, наукові, партійні, літературно-наукові та громадські, універсальні та науково-популярні, мистецькі, дитячі, педагогічні

та просвітні, кооперативні, медичні, професійні, бібліографічні, літературні та інші. Натомість значна частина російськомовних журналів в Україні припиняє виходити[37, с. 2]. Зовнішнє оформлення столичних журналів вперше стає кольоровим, починає використовуватися фотографія, різний шрифт та яскраві заголовки. У цілому періодичні видання Харкова 20-х років були надійними провідниками більшовицької політики серед різних суспільних верств та вікових груп українського населення. Цьому сприяла диференціація самої преси. Ідейно єдина за змістом, вона поділилася на десятки окремих видань за призначенням[38, с. 155 – 159].

Харківська періодична преса є важливим джерелом вивчення політичного, історичного, громадського та культурного життя українського народу. Розвиток столичної періодичної преси мав непростий шлях, який неодмінно пов'язаний з розвитком свідомого суспільства та української державності. Широкого розвитку набули стінні газети, активну участь у піднесенні періодичної преси Харкова взяли робітничі і селянські кореспонденти. Загалом, можна стверджувати, що харківська періодична преса 1920-х рр. зростала як кількісно, так і якісно, намагалася донести до читача об'єктивну інформацію з різних проблем, була одним з серйозних чинників національного відродження та культурного впливу на населення, сприяла піднесенню національної свідомості. Завдяки харківським періодичним виданням, можна прослідкувати розвиток справжньої щоденної хроніки України. Для якісного розвитку харківської періодичної преси періодично організовувалися курси газетних працівників, відкрився факультет журналістики. Столична харківська преса зробила вагомий внесок у розвиток української державності та її культури, була справжньою трибуною національного відродження, сприяла становленню духовного суспільства.

Джерела та література

1. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 20. – Спр. 1482. – Арк. 129.
2. Лісовий П. За поліпшення газети. – Культура і побут. – 1925, 20 березня.
3. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 147. – Арк. 258.
4. Лакиза П. Преса й книжка за рік. – Вісти ВУЦВК. – 1927, 5 травня.
5. Газеты и книги на Украине. – Комуніст. – 1925, 5 травня.
6. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 20. – Спр. 1487.
7. ДАХО. – Ф. 5. – Оп. 1. – Спр. 13.
8. ДАХО. – Ф. 5. – Оп. 1. – Спр. 23.

9. Возненко П. Разом з масами. – Харківське обласне видавництво. – 1958.
10. Постишев П. Про завдання робсількорів. – Партвидав ЦК КП(б)У. – 1934.
11. ДАХО. – Ф. 5. – Оп. 1. – Спр. 55.
12. Свашенко П. Селькора на радянську роботу. – Вісти ВУЦВК. – 1925, 24 березня.
13. ДАХО. – Ф. 3. – Оп. 1. – Спр. 41.
14. Сількор Мотренко. Дайте робсількорівський журнал. – Культура і побут. – 1925, 12 березня.
15. ЦДАГО. – Ф.1. – Оп. 20. – Спр.2493.
16. М. Л. Підсумки Харківського оркконференції робкорів. – Робселькор. – 1928, №1.
17. Газети Радянської України 1921 – 1925 рр. (За матеріалами газетних фондів ЦНБ АН УРСР): Каталог. – К.: ЦНБ АН УРСР, 1981.
18. Скофенко Ф. Гвоздь (з досвіду щоденної цехової стінної газети Харківського заводу імені Сталіна). Видавництво Харківського Обкому КП (б) У «Соціалістична Харківщина». Харків. – 1938.
19. Г. Ан. Скромная юбілярша. – Харьковский пролетарий. – 1926, 5 травня
20. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 20. – Спр. 2253.
21. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 20. – Спр. 1482. – Арк. 129.
22. Степанчук Ю. Формування громадської думки в радянській Україні за допомогою органів низової преси в 20-х - на початку 30-х років ХХ століття // Наукові записки : зб. наук. пр. Сер. Історія / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського; за заг. ред. П. С. Григорчука. - Вінниця, 2013. - Вип. ХХІ.
23. Солодовник В. Газета. // Нариси української популярної культури. (за ред. О. Гриценко). – К. :УЦКД, 1998. – 760 с.
24. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 20. – Спр. 2012.
25. Рубан В. І в труді, і в бою.... – К., 1967.
26. Вісти ВУЦВК. – 1925, 15 вересня.
27. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 20. – Спр. 1482. – Арк. 129.
28. Українська преса в боротьбі за єдність партії. – Червона преса. – 1927, №7.
29. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 20. – Спр. 757. – Арк. 279.
30. Агуф М. Печать УССР (1917 – 1932) – Укргознацменіздат. – 1932.
31. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 213. – Арк. 15.
32. ДАХО. – Ф. 5. – Оп. 1. – Спр. 55.
33. ДАХО. – Ф. 5. – Оп. 1. – Спр. 23.
34. Книга і друкарство на Україні / [За ред. П. М. Попова]. – К.: «Наукова думка». – 1965. – 315 с.
35. Рудий Г. Охорона і збереження пам'яток історії та культури в Україні (за матеріалами української періодики 1917 – 1941 рр.) – К.: Інститут історії України НАН України, 2011. – 204 с.
36. ЦДАВОВ. – Ф. 555. – Оп. 1. – Спр.6.

37. Козаченко А. Журнали на Україні (За матеріалами Української Книжкової Палати). – Культура і побут. – 1925, 27 вересня.

38. Степанчук Ю. Періодичні видання як історичне джерело у дослідженні суспільного життя УСРР у 20-х роках ХХ століття // Історична пам'ять. – Полтава, 2012, № 28.

Аннотація

Стаття посвячена актуальній в научному сенсі проблемі розвитку періодическої печати в тогдашній столиці УСРР, своеобразної духовної скарбниці подій и фактів. Автором освітлені, в яких умовах розвивалась харківська періодика и ее вплив на розвиток національного відродження.

Ключевые слова: столичные газеты, периодическая печать, исторический источник.

Annotation

The article is devoted to the problem in the scientific sense of periodicals in the then capital of USSR, a kind of spiritual treasury of events and facts. The author highlights the conditions under which developed Kharkov Periodicals and its influence on the development of national revival.

Keywords: metropolitan newspapers, periodicals, historical source.

УДК 94:061(438+477) «1920/1930»

Вікторія Фесенко

(Київ)

**НАУКОВІ ЦЕНТРИ ПОЛЬСЬКОЇ ЕТНІЧНОЇ МЕНШИНИ В
УРСР У 1920 – 1930-Х РР.**

Комплексно розглянуто сферу науки польської етнічної меншини в УРСР у 1920 – 1930-х роках, виділено наукові установи, що функціонували у досліджуваний період. Наголошується, що, незважаючи на той факт, що вся науково-дослідна робота, пов'язана із життям національних меншин, була під повним контролем керівних структур, діяли науково-дослідні установи, підрозділи, відділи, кафедри, створювалися краєзнавчі гуртки, які в основу своєї роботи поклали питання вивчення історії, культури, побуту, духовного життя етнічних меншин.

Ключові слова: польська етнічна меншина, наука, наукові установи, краєзнавча робота

Зі становленням незалежності України перед історичною наукою постало завдання заповнити істотні прогалини, що мають місце у дослідженні історії нашої держави, реконструювати історичний процес у його повному обсязі і багатогранності. Актуальними є питання, що стосуються національно-культурного будівництва на території УРСР у 20 –